Muistio

Ilkka Kivimäki

9.3.2024

MAKI.VC

Eduskunnan Suurelle valiokunnalle
E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Kiitän mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto ja tulla kuulluksi E-kirjeestä Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi.

Näkemyksemme mukaan E-kirjeen Suomen kantaosiossa esitetyt päälinjat ovat laajasti kannatettavia ja keskityn siten lausunnossa lähinnä tarkentamaan ja syventämään muutamaa osa-aluetta:

(1) Pidämme erinomaisena, että Suomen tavoitteena on, että nykyisistä, tilapäisistä valtiontukisääntöjen joustoista irtaudutaan mahdollisimman nopeasti eikä Suomi nykyisellään näe tarvetta uusille valtiontukijoustoille korostaen valtiontukikilpailun haitallisia vaikutuksia sekä riskejä Euroopan yhtenäisyydelle ja sisämarkkinoiden toimivuudelle. Puhtaan siirtymän ja korkean jalostusarvon teollisten investointien tukikilpailu on raastavaa, eikä Suomella ole todellisia mahdollisuuksia kilpailla investointitukien suuruudessa isompien EU-maiden kanssa. Hallituksen linjaama ja valmisteilla oleva teollisten investointien tukiohjelma vastaa kilpailuun siltä osin kuin sillä voidaan edistää Suomen teollisuuden vähähiilistämistä. Megaluokan hankkeet - kuten vihreän vedyn tuotantoon ja jakeluun pohjautuvat investoinnit - nielevät toteutuessaan miljardeja ja niiden onkin siten annettava syntyä markkinaehtoisesti. Suomen käytettävissä olevat tukimäärärahat eivät näihin riittäisi kuitenkaan.

    EU-tasolla valtiontukien tilapäisistä joustoista eroon pääsemiseksi Suomi voisikin näiden sijaan tarjota muita vaihtoehtoisia ratkaisuja teollisten investointien edistämiseksi. EU:lla on jo lukuisia avustus- ja lainamuotoisia tukiohjelmia mm. energiahankkeiden vauhdittamiseen. Näiden oheen EU:n tulisi luoda oman pääoman ehtoista rahoitusta edistäviä instrumentteja, joita suunnattaisiin uuden puhtaan teollisuuden kasvuun ja skaalaukseen. Yhdistelemällä yksityistä ja julkista rahaa, esimerkiksi pari passu periaatteella, EU:n investointirahan vaikuttavuus voitaisiin heti kaksinkertaistaa. Yksityisen oman pääoman ehtoisen rahan mukanaan tuoma markkinaehtoisuus parantaa samalla myös investointien osumatarkkuutta kohdistaen panostukset kaikkein markkinavetoisimpiin hankkeisiin. Kaiken lisäksi kyse olisi finanssisijoituksesta, joka onnistuessaan tuottaisi tälle sijoitustoiminnalle tyypillisen tuoton ja raha palautuisi näin korkoineen tulevina vuosina uudeksi investointivaraksi.

    Esimerkiksi jo olemassa oleva EIF:n ETCI rahastojen rahasto voisi olla hyvä työväline päästä tähän tavoitteeseen. Kuitenkin tällä hetkellä näyttää, että tämän rahaston EU-laajuinen hyödyntäminen on vesittymässä instrumenttiin jo sijoittaneiden jäsenmaiden vaatimuksiin rahojen kohdentamista takaisin ko. jäsenmaihin. Mikäli aluepolitiikasta päästäisiin yli, voisi tämä – tai jokin vastaava – instrumentti olla hyvä vaihtoehto valtiontuille EU:n laajuisesti.

(2) Pidämme kannatettavana, että Suomi korostaa, että osana sisämarkkinoiden ja teollisuuspolitiikan vahvistamista on välttämätöntä tehostaa resurssitehokkuutta, kiertotalouden toimivuutta ja hiilineutraalien materiaalien kehittämistä – ja samalla varmistaa, että biotalouden tutkimuksen ja kehityksen panostukset realisoituvat myös investointeina Suomeen ja EU:iin. Tämä on nähdäksemme hyvin linjassa Suomen kansallisen

strategian kanssa, jossa keskeinen uudistumisen ja kasvun lähde on uuden yritystoiminnan synnyttäminen ja määrätietoinen kasvattaminen.

Oman pääoman ehtoisen rahoituksen saatavuus on kokemuksemme mukaan kasvavien puhtaan teollisuuden yritysten yksi merkittävin pullonkaula. T&K-vaiheen jo ohittaneet teolliseen tuotantoon tähtäävät yritykset tarvitsevat tyypillisesti 10-100 MEUR kokonaisrahoituksen ensimmäisen kaupallisen mittakaavan tuotantolaitoksen rakentamiseen ja toiminnan skaalaukseen. Yrityksellä on tällöin usein takanaan jo vuosien tutkimus- ja kehitystyö, mahdollisesti merkittäviä patentteja sekä toimiva demolaitos ensimmäisine asiakkaineen. Kotimaisina esimerkkeinä toimivat mm. vaihtoehtoisia proteiineja valmistavat Onego ja Volare sekä puukuitupohjaisia akustiikkalevyjä tekevä Aisti.

Rahoitustarpeen koosta johtuen ns. pre-seed tai seed-vaiheen pääomasijoittajilla ei ole mahdollista tulla ankkurisijoittajiksi rahoituskierrokselle. Myöhäisen vaiheen venture capital ja private equity -sijoittajille taasen yritys on vielä liian alkutaipaleella ja teknologiset riskit yhä liian suuret. Lisäksi pääomasijoittajista valtaosa EU-tasolla ja globaalistikin keskittyy kevyellä pääomarakenteella toimiviin yrityksiin, kuten pilvipalvelujen tai tekoälyn kehittäjiin, jolloin pääomia ei tarvitse sitoa fyysisiin rakenteisiin. Kuitenkin laajamittainen puhtaan siirtymän teollisten innovaatioiden skaalaus tarkoittaa tuotantolaitoksia rakennuksineen, koneineen ja laitteineen. Nykyisessä pääomasijoituskentässä ei ole tarpeeksi tähän vaativaan teolliseen kasvuvaiheeseen fokusoituneita riittävän kokoisia toimijoita. Julkisen rahan kohdentaminen yhdessä yksityisen rahan kanssa tähän kenttään loisi uusia kasvun ja laajamittaisen teollisen puhtaan siirtymän kannalta välttämättömiä rahoitusmahdollisuuksia kasvuyrityksille.

(3) EU:n EIF:n ja kansallisten rahoittajien (kuten Tesi Suomessa, EIFO Tanskassa ja KfW Saksassa) tulisi olla esimerkkinä ja poistaa omalta osaltaan pääomasijoittajien rajoitukset tehdä sijoituksia puolustustarvikkeisiin. Näin EU:n teknologisesta innovaatiokyvystä saadaan nopeasti maksimaalinen hyöty eurooppalaisen kilpailukykyisen puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan luomiseen ja unionin puolustustarvikkeiden yhteismarkkinoiden rakentamiseen.

(4) Suomen olisi pyrittävä saamaan mahdollisimman tehokkaasti yhteneväistä regulaatiota uusille toimialoille, jotta suomalaisilla ja muilla pienistä maista tulevilla yrityksillä on mahdollisuus kilpailla ja laajentua koko EU:n alueella yhtä tehokkaasti kuin kilpailijat suurissa EU-maissa USA:sta puhumattakaan. Regulaation pitää olla johdonmukaista ja ajan mittaan tiukkenevaa siten, että suunta ja aikataulu on kaikille selvä.

Siten kokonaisuutena nähdäksemme Suomen EU-kannassa voisikin heijastua vahvemmin erityisesti EU:n pääomamarkkinoiden kehittäminen suuntaan, jossa luodaan uusia, julkista ja yksityistä rahaa yhdistäviä, oman pääoman ehtoisia rahoitusratkaisuja myös T&K-vaiheen ohittaneille skaalausvaiheesa oleville yrityksille ja erityisesti puhtaan teollisuuden kasvuyrityksille.

Kunnioittavasti,

Ilkka Kivimäki

ilkka@maki.vc +358503700097